

Vargha Mihály méltatása

A Makovecz Imre ötletére Kő Pál és Zelnik József által 2005-ben elindított Samu Géza-díj a közel két évtizedes múltjával, méltán válik évről-évre az egyik legrangosabb szakmai díjjá a magyar szobrászat területén.

A díj indulásakor elsősorban a fiatal szobrászgenerációra koncentrált alapállás, később Kő Pál mester részéről újabb aspektusokkal bővült, és természetesen ennek egyik kézenfekvő iránya Samu Géza szobrászatának szemléleti, anyaghasználati vagy formai hatása a díjazott művészre.

Az erős kapcsolat azonban ezeknek a hatásoknak sokkal inkább az együttállásából, mintsem valamelyiknek a túlhangsúlyozása által tud igazán önállóvá válni.

Vargha Mihály szobraiban ennek a hármas érintésnek a meglétét gyakran felfedezhetjük, sohasem tolatkodóan, sokkal inkább együttérzésből adódóan.

Az a meglepő párhuzam, hogy mindkettőjük édesapja erdész volt, nyilván nem mellékes a később kialakuló életművek alakulásában. A szűkebb környezetük megfigyelése, majd ezeknek az összetett érzékeléseknek a szobrászati nyelvre való átültetése elképzelhetetlen a két életműben az erdő, a kert, a talaj, a növényzet mély átélése nélkül. Az ezekhez a megfigyelésekhez társítható leleményes falusi kézműves technikák szeretete és ezek alkalmazása pedig olykor kortárs vagy a közelmúlt szobrászati tendenciával is kapcsolatot tudott teremteni, mint például Brancusi szobrászata, az Arte Povera vagy a természetművészet korai közép-európai 'kis érintés' ága .

A sok hasonlóság ellenére Vargha Mihály sokrétű művészete nem téveszthető össze más szobrászati életművekkel. Autonóm szobrainak egyik jellemzője, hogy az anyagválasztásban a legszerényebbnek tűnő, vagy mások számára értéktelenebbnek mondott anyagok egészen kis beavatkozással vagy összeerősítéssel is olyan transzformáción tudnak átesni, hogy a megjelenő transzcendált anyagi tartalom a leghétköznapibbnak hitt erodált töredékeket is felemeli.

Vargha Mihály autonóm szobraiban a talált természeti forma, a tárgy idézetek, a hagyományos kézműves technikák együttes költői alkalmazása mellett mintha a természeti erők társalkotó vagy társalkodó jelenlétét is megérezhetnénk. Míg korai kőművek a szobrászatnak a szubtraktív vagy szebben mondva faragó hagyományának organikus absztrakt vonalából merítenek, addig a később nagy teret nyerő fa munkákban a faragott formaképzést a konstruáló, vagy ahogy Ő fogalmaz illesztett technikával kombinálja, hogy azután ha úgy kívánja meg a szobor, bármikor visszatérjen a tömbösebb illesztésmentes alakításhoz.

Néhány fontos szobrát kiemelve, a 'Levélkürt' vagy a 'Negatív szív' a korábban említett illesztett fa technikával készült, de a nemcsak a mérete miatt rendkívül monumentális hatású nagyatádi 'Hármashalom' várandós anyai testet az anyaföld domborzataival rokonítható szobra már ismét egy, egyetlen rönkből faragott zárt kompozíció.

Az 'Iszony' I,II a 'Test' vagy a 'Seb' című 2016-ban készült vörös festékkel kombinált intenzív, drámai hatású szobrai egyszerre az emberi test és a növényi test sérülékenységét is magukban hordozzák. A csőszerűen elkorhadó, porhüvelyként magát még a kambium sávjában megtartó kívülről és belülről is elfogyó fatest töredékek, fontos kiindulási elemként szerepelnek Vargha szobrászatában.

A szobrok mellett gyakran egy-egy megrázó esemény nyomán az installáció vagy a nature art eszköztárából merít. Ezen művek körébe tartozik a délszláv háború hatására készített Múmiák, vagy az amúgy az életműben ritkán előforduló tárgybeemeléssel készült In 'Memoriam Baász Imre' című műve 1994-ből.

Egy az Egyesült Államokban tett hosszabb tanulmányút után, bár lett volna rá lehetősége, hogy az újvilágban próbáljon szerencsét, mégis inkább a rögzöttebb útnak tűnő hazatérést választotta, ami megelőlegezte, hogy tisztán, megbízásra készített művek nélkül, még magányosan is szinte járhatóan.

A XX. század utolsó negyedszázadában induló középeurópai szobrászokra jellemzően Vargha Mihály szobrászata is több lábon áll. Autonóm szobrászatával szorosabb kapcsolatot tartó, sepsiszentgyörgyi kő-bronz kombinációjú 1956-os emlékmű mellett számos köztéri figurális bronzszobra is megvalósult az ezredforduló után, melyekben egy feszes, mégis gyakran finom érzékeny felületekkel megbontott formai rend tartja egységben a szobrokat.

Gyárfás Jenő, Benedek Elek egészalakos szobrai mellett Erdély szerte találkozhatunk portréival, büsztjeivel, domborműveivel többek között Kossuth, Koós Károly, Bartók vagy Csereyné Zathureczky Emilia portréjával, aki Budapestről nézve kevésbé ismert mint az előtte említettek, de Sepsiszentgyörgy életét számtalan önzetlen cselekedetével segítette.

Többek között muzeológusi hivatásának megkoronázásaként A Székely Nemzeti Múzeum alapítója volt. A történeti tényeken és a múzeum kulturális életben betöltött jelentőségén túl ez vajon ma miért lehet fontos?

Mert Vargha Mihály a nemzetközi kortárművészeti szimpóziumok és művésztelepek kiváló szervezője, ezt a nagyszerű szervezői képességét nem akárhogyan pallérozta, hanem épp ennek a múzeumnak immáron több mint másfél évtizedes vezetése alatt.

Az az alkotómódszer, amelyet elsősorban fa szobraiban és természetművészeti munkáiban követhetünk nyomon, és az a határokon átívelő közösségfejlesztő munka, amely ezzel szorosan összefügg, véleményem szerint egy látványos segítség a metropoliszok természettől elfordult, de mégis azt hiányoló, fenntartható fejlődésben, mesterséges intelligenciában, új bolygók gyarmatosításában bizakodó tömegeinek.

Ez a munkamódszer többek közt arra világít rá, hogy egészen egyszerű, helyben talált eszközökkel, a lokális értékeket megbecsülve, szerény ökológiai lábnyommal is lehet valódi értéket, és valódi, tehát nem virtuális közösséget teremteni, akár egy effajta 40-50 ezer éves tevékenység művelésével is. A lokális értékek újrafelfedezése és elmélyítése, nem független a természet természetfeletti aspektusának az önmagamra vonatkoztatásától. Az erre való ráébresztés a művészetnek a kezdetektől fogva feladata volt. Vargha Mihály szobrászata ezt is magában hordozza.